Eduskunnan Maa- ja metsätalousvaliokunta

Lausunto
15.9.2025

Asia: K 16/2025 vp Valtioneuvoston ilmastovuosikertomus 2025

Ilmastovuosikertomuksella valtioneuvosto raportoi vuosittain eduskunnalle tiedot päästökehityksestä, keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman sekä maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman toteutumisesta sekä etenemisestä kohti asetettuja päästövähennystavoitteita. Ilmastokertomuksessa tarkastellaan myös eri sektorien päästökehitystä ja toimenpiteitä päästöjen vähentämiseksi.

Työ- ja elinkeinoministeriö on ollut mukana ilmastovuosikertomuksen valmistelussa. Ilmasto- ja energiapolitiikan valmistelussa työ- ja elinkeinoministeriölle kuuluvat teollisuuden energiankäyttö, teollisuuden prosessipäästöt, loppuenergian ja sähkön kulutus, energian kokonaiskäyttö sekä sähkön ja kaukolämmön hankinta. Teollisuuden ja energiantuotannon päästöt kuuluvat suurelta osin EU:n päästökauppajärjestelmän piiriin ja vain pieni osa näistä päästöistä kuuluu taakanjakosektorille.

Työ- ja elinkeinoministeriö lausuu ilmastovuosikertomuksesta seuraavaa:

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että ympäristöministeriön johdolla valmisteltu kuudes ilmastovuosikertomus antaa laajan ja yksityiskohtaisen kuvan Suomen kokonaispäästöjen kehityksestä ja toteutettujen päästövähennystoimien vaikuttavuudesta ja riittävyydestä.

Työ- ja elinkeinoministeriön sektorin osalta päästökauppajärjestelmän hintaohjauksen lisäksi keskeisiä päästövähennystoimia ovat energiatehokkuutta, uusiutuvaa energiaa sekä sähköistymistä edistävät tuet, verot ja muut toimet. Toimista monet ovat kansallisia.

Vuodesta 2005 päästökauppasektorin päästöt ovat vähentyneet keskimäärin noin 5% vuodessa ja kokonaisuudessaan päästökauppasektorin päästöt ovat vähentyneet 22 Mt CO2 –ekv. eli 62%. Vuonna 2024 yleiseen päästökauppaan kuuluvien suomalaisten laitosten päästöt olivat yhteensä 13,3 Mt CO_2-ekv. ja niiden osuus Suomen kokonaispäästöistä oli kolmannes. Päästöt vähenivät edellisvuodesta reilu 2 Mt CO_2-ekv. eli 14 %. Viime vuonna tapahtuneen päästöjen vähenemisen taustalla oli erityisesti kivihiilen kulutuksen lasku lähes puolella ja turpeen kulutuksen lasku kolmanneksen edellisestä vuodesta.

Päästökauppajärjestelmä on EU-tasolla toimiva harmonisoitu ohjausmekanismi, jota ei voi kansallisella tasolla säädellä. Päästökauppajärjestelmä kattaa suuret teollisuuslaitokset, polttoaineteholtaan yli 20

MW:n laitokset ja niiden kanssa samassa kaukolämpöverkossa olevat pienemmät laitokset sekä Euroopan talousalueen sisäisen lentoliikenteen. Suomessa päästökauppa koskee yli 500 kiinteää laitosta. Vuodesta 2024 lähtien myös meriliikenteen alukset, joiden bruttovetoisuus on vähintään 5000 ja 50% EU:n ja kolmansien maiden meriliikenteestä.

Keskeinen päästökauppasektorin päästökehitykseen vaikuttava tekijä on päästöoikeuden hinta. Korkea päästöoikeuden hinta kannustaa toimijoita vähentämään fossiilisten polttoaineiden käyttöä ja siirtymään vähäpäästöisempiin energialähteisiin ja teollisuusprosesseihin. Sähköntuotannossa polttoon perustuva tuotanto on vähentynyt samalla kun tuulivoiman ja ydinvoiman määrä on kasvanut merkittävästi. Teollisuudessa ja kaukolämmön tuotannossa sähkökattilat, lämpöpumput ja ylijäämälämmön hyödyntäminen ovat yleistyneet.

Jätteenpolttolaitokset raportoivat vuonna 2025 ensimmäistä kertaa päästötietoja päästökauppalain velvoittamana Energiavirastolle. Kaikki yhdeksän laitosta toimittivat vuotta 2024 koskevan todennetun päästöselvityksen määräaikaan mennessä. Jätteenpolttolaitosten päästöt olivat yhteensä miljoona tonnia hiilidioksidia. Jätteenpolttolaitosten päästöt lasketaan taakanjakosektorille. Rinnakkaispolttolaitosten päästöt lasketaan kuitenkin päästökauppasektorille myös niiden käyttämän jäteraakaaineen osalta. On odotettavissa, että myös jätteenpolton hinnoittelu sisällytetään päästökauppaan seuraavassa päästökauppadirektiivin uudistuksessa.

Päästökauppadirektiivin mukaan yli 95 % kestävää biomassaa vuosina 2019–2023 käyttävät laitokset suljetaan päästökaupan ulkopuolelle vuodesta 2026 alkaen. Päästökaupasta poistuvien noin 80 laitoksen fossiilisen polttoaineen poltosta syntyvät päästöt siirtyvät päästökauppasektorilta taakanjakosektorille. Päästökaupasta poissiirtyvien laitosten fossiiliset päästöt ovat olleet yhteensä noin 0,2 Mt CO2 vuodessa vuosina 2019–2022.

Hiilidioksidin talteenotto ja hyötykäyttö tai varastointi voivat parantaa päästökauppasektorin päästökehitystä entisestään. Näiden teknologioiden yleistyminen edellyttää EU-sääntelyn selkiintymistä ja taloudellisia kannustimia tai tukia.

Päästöoikeuden hinta on laskenut vuoden 2023 jälkeen ja on vuonna 2024 vaihdellut välillä 51–75 EUR/tCO2 Vielä vuonna 2020 päästöoikeuden hinta oli enimmillään noin 30 EUR/tCO2 . Hinta alkoi nousta vuoden 2021 aikana ja vuoden 2023 keväänä se oli ajoittain lähes 100 EUR/tCO2 tasolla.

Kansallisia toimia

Päästökaupan rinnalla on myös käytössä kansallisia ohjauskeinoja, joilla voidaan vaikuttaa Suomessa päästökaupan piirissä olevien laitosten päästökehitykseen. Näitä ovat energiaverotus, energiatuet ja muut tuet, energiatehokkuustoimet sekä toimet hiilen energiankäytön lopettamiseksi. Päästökauppajärjestelmän soveltamisalaan kuuluvat laitokset ovat energiaverojärjestelmän piirissä ja niihin kohdistetaan samat verotasot ja säännöt kuin päästökaupan ulkopuolisille tahoillekin.
Vuonna 2020 valmistuneet toimialojen vähähiilisyystiekartat päivitettiin vuosina 2023–2024. Tiekartat lisäävät toimialojen tietoisuutta päästövähennysten mahdollisuuksista ja niihin sitoutumista.

Vuosille 2021–2025 voidaan myöntää takautuvasti erillistä energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistukea, joka otettiin käyttöön vuonna 2022. Kansallisesti on sovittu, että tuensaajien tulee käyttää vähintään 50 % saamastaan tuesta kehittämistoimiin, joilla edistetään kasvihuonekaasupäästöjen vähentymistä, energiankäytön tehostamista, lisätään uusiutuvan energian osuutta tai edistetään sähköistymistä. Vuonna 2024 tukipäätöksiä tehtiin 55 ja tukea myönnettiin yhteensä noin 143 miljoonaa euroa.

Vuonna 2022 muun muassa kaukolämpöä tai -kylmää tuottavat lämpöpumput ja sähkökattilat siirrettiin alempaan sähköveroluokkaan II. Tällä on kannustava vaikutus sähköistää fossiilisia polttoaineita ja biopolttoaineita käyttäviä prosesseja ja tuotantoa teollisuudessa sekä kaukolämmön tuotannossa. Vuonna 2024 nähtiin sähkökattiloilla tuotetun kaukolämmön kaksinkertaistuminen edellisvuoden 746 GWh:sta 1538 GWh:iin. Samansuuntainen kehitys jatkuu ripeänä. Hukkalämmön hyödyntäminen kaukolämmön tuotannossa on lähes viisinkertaistunut vuoteen 2010 verrattuna.

Energiavirasto hallinnoi ja ohjaa työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle kuuluvia energiatehokkuustoimia, joista keskeisimmät edistämistoimet ovat energiatehokkuussopimukset, energiakatselmukset, alueellinen energianeuvonta sekä ekologisen suunnittelun ja energiamerkintöjen tuoteryhmäkohtaisten asioiden valmistelu. Energiatehokkuussopimukset ovat valtion ja toimialojen yhdessä valitsema tapa täyttää Suomelle asetetut kansainväliset energiatehokkuusvelvoitteet. Sopimustoiminnan piirissä oli maaliskuun 2025 alussa 780 yritystä ja niiden 7 591 toimipaikkaa sekä 164 kuntaa tai kuntayhtymää. Uusi kymmenvuotinen sopimuskausi käynnistyy vuoden 2026 alusta.

Energiatuet muodostavat merkittävän toimenpidekokonaisuuden. Vuonna 2024 energiatukea myönnettiin yhteensä noin 101,8 miljoonaa euroa. Tukea myönnettiin uusiutuvan energian hankkeisiin noin 83,8 miljoonaa euroa, energiatehokkuushankkeisiin noin 7,1 miljoonaa euroa ja muihin hankkeisiin (energian varastointi ja hiilidioksidin talteenotto) noin 10,9 miljoonaa euroa. Suurin osa tukimäärästä, noin 92,7 miljoonaa euroa, kohdistui suuriin demonstraatiohankkeisiin.

Lisäksi voimassa on Suomen kestävän kasvun ohjelma eli Suomen suunnitelma EU:n elpymis- ja palautumisvälineen (Recovery and Resilience Facility, RRF) rahoituksen kautta vuonna 2024 tukipäätöksiä tehtiin uusiutuvan energian osalta noin 91,1 miljoonalla eurolla. Tästä 31,1 miljoonaa euroa kohdistui uuden energiateknologian hankkeisiin, 35,4 miljoonaa euroa energiainfrastruktuuri- ja sähköistämishankkeisiin ja 24,6 miljoona euroa muille puhtaan energian ratkaisuihin.

Kivihiilen käyttö on vähentynyt ripeästi viime vuosien aikana, mihin on myötävaikuttanut erityisesti laki hiilen energiakäytön kieltämisestä ja kivihiiltä korvaavien energiahankkeiden investointituki, jota myönnettiin vuosina 2020–2021 seitsemälle hankkeelle. Kevääseen 2025 mennessä kaikki kivihiiltä energiantuotannossa aikaisemmin käyttäneet laitokset ovat joko suljettu tai muunnettu käyttämään korvaavia polttoaineita.

Juhani Tirkkonen
Teollisuusneuvos
Työ- ja elinkeinoministeriö